

تجمل با ما چه می‌کند؟!

حضرت‌الملاوالمسلمین محمدآقا مشنگانی
کارشناس دینی و استاد حوزه

تجمل‌گرایی، به معنای گرایش به مظاهر فریبنده دنیا و زیاده‌روی در مصرف، یکی از چالش‌های مهم در جوامع امروزی، ازجمله خانواده‌های ایرانی است. این پدیده که ریشه در ضعف معنویت و غفلت از ارزش‌های الهی دارد، می‌تواند آسیب‌های جدی به بنیان خانواده وارد کند. در این نوشتار، به بررسی آسیب‌های تجمل‌گرایی در خانواده ایرانی با رویکرد دینی می‌پردازیم.
تضعیف ایمان و معنویت: تجمل‌گرایی، انسان را غرق در مادیات می‌کند و از یاد خدا و آخرت غافل می‌سازد. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْبِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا... عَنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ»؛ محبت به امور مادی از قبیل زنان و فرزندان و اموال فراوان از طلا و نقره و اسب‌های ممتاز و گاو و گوسفند و زراعت در نظر مردم جلوه داده شده، لیکن این‌ها متاع زندگی دنیاست و نزد خدا سرانجام نیکوست. (ال عمران: ۱۴). این آیه بیانگر آن است که دل بستگی به مظاهر دنیوی، انسان را از هدف اصلی زندگی که قرب الهی است، دور می‌کند.

● سرآغاز هر گناه

پیامبر اکرم ^(ص) نیز در حدیثی می‌فرمایند: «دوستی دنیا، سرآغاز هر گناه است». هنگامی که تجمل‌گرایی بر خانواده حاکم شود، اعضای خانواده به جای توجه به معنویات، تمام هم‌وغم خود را صرف جمع‌آوری ثروت و تجمل‌گرایی می‌کنند که این امر، باعث تضعیف ایمان و معنویت در خانواده می‌شود. ایجاد اختلاف و نزاع: تجمل‌گرایی، زمینه را برای ایجاد اختلاف و نزاع در خانواده فراهم می‌کند. هنگامی که اعضای خانواده، رقابت ناسالم و چشم‌وهم‌چشمی با دیگران داشته باشند و بخواهند از یکدیگر پیشی بگیرند، حسادت و کینه در میان آن‌ها رواج می‌یابد. این امر، باعث بروز مشاجرات و درگیری‌های لفظی و حتی فیزیکی در خانواده‌ها می‌شود.

● پذیردبختی

امام علی ^(ع) در این باره می‌فرمایند: «حرص، بذر بدبختی می‌کارد». هنگامی که حرص و طمع بر خانواده حاکم شود، اعضای خانواده به جای همدلی و همراهی، به فکر منافع شخصی خود هستند که این امر باعث ا‌هم‌پاشیدگی بنیان خانواده می‌شود. موجب افزایش طلاق: تجمل‌گرایی، یکی از عوامل مهم در افزایش آمار طلاق در جامعه است. هنگامی که زوجین، انتظارات نامعقول از یکدیگر داشته باشند و نتوانند نیازهای مادی یکدیگر را برآورده کنند، ناراضی‌تی و سرخوردگی در میان آن‌ها افزایش می‌یابد. این امر، باعث بروز اختلافات شدید و در نهایت، طلاق و جدایی می‌شود. پیامبر اکرم ^(ص) در حدیثی می‌فرمایند: «طلاق، منفورترین حلال‌ها نزد خداوند است». طلاق، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به خانواده و جامعه وارد می‌کند و باعث ایجاد مشکلات روحی و روانی برای زوجین و فرزندان می‌شود. ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی: تجمل‌گرایی، باعث ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی در جامعه می‌شود. هنگامی که خانواده‌ها به جای توجه به نیازهای واقعی خود، به دنبال خرید کالاهای لوکس و غیرضروری باشند، اسراف و تبذیر در جامعه رواج می‌یابد. این امر، باعث هدر رفتن منابع و ثروت‌های کشور می‌شود و مشکلات اقتصادی را تشدید می‌کند. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «وَلَا تَبْذُرْ ثَبَدًا مِنْهُ إِلَّا الَّذِي تُبْذِرُونَ كَثِيرًا إِنْ كُنْتُمْ عَلَافًا»؛ اگر شما بی‌بهره و بی‌توان باشید، مگر آنکه بسیار ناسپاس بود. (اسراء: ۲۶-۲۷). اسراف و تبذیر، نه تنها از نظر اقتصادی زیان‌بار است، بلکه از نظر معنوی نیز مذموم است و باعث دوری انسان از خدا می‌شود.

کاهش صله‌رحم: تجمل‌گرایی، باعث کاهش صله‌رحم در جامعه می‌شود. هنگامی که خانواده‌ها به دلیل مشکلات اقتصادی و چشم‌وهم‌چشمی‌ها، از دیدار یکدیگر خودداری کنند، روابط خویشاوندی کمرنگ می‌شود. این امر، به از بین رفتن صمیمیت و همدلی در میان اقوام و خویشاوندان منجر می‌شود. پیامبر اکرم ^(ص) درباره صله‌رحم می‌فرمایند: «صله‌رحم، عمر را زیاد می‌کند و مرگ را به تأخیر می‌اندازد». صله‌رحم، یکی از عوامل مهم در استحکام روابط اجتماعی و خانوادگی است و باعث افزایش برکت و رزق و روزی می‌شود.

● چند درمان عملی

برای مقابله با آسیب‌های تجمل‌گرایی در خانواده ایرانی، باید راهکارهای زیر را در نظر گرفت:

تقویت ایمان و معنویت: خانواده‌ها باید با برگزاری مراسم مذهبی، تلاوت قرآن و دعا در خانه و حضور اعضای خانواده در مسجد و اماکن متبرکه، ایمان و معنویت خود را تقویت کنند.

تمرین ساده‌زیستی: خانواده‌ها باید با پرهیز از تجمل‌گرایی و اسراف، فرهنگ ساده‌زیستی را در جامعه ترویج کنند.

آموزش مهارت‌های زندگی: زوجین باید مهارت‌های زندگی، مانند مدیریت مالی و حل مسئله را بیاموزند تا بتوانند با مشکلات اقتصادی و اختلافات خانوادگی به درستی برخورد کنند.

مشاوره خانوادگی: زوجین در صورت بروز مشکلات خانوادگی با منشأ تجمل‌گرایی و مانند آن، باید به مشاوره‌ی امین و دلسوز مراجعه کنند تا از بروز اختلاف و جدایی جلوگیری شود.

حمایت از تولید داخلی: خانواده‌ها باید با خرید کالاهای ایرانی، از تولید داخلی حمایت و به رونق تولید و چرخه اقتصاد کشور کمک کنند.

با اجرای این راهکارها، می‌توان آسیب‌های تجمل‌گرایی را در خانواده ایرانی کاهش داد و به سوی یک جامعه با معنویت و سالم و سعادتمند گام برداشت.

ذکر

گوشی شنوا

حمیده ذاکری برای روز اول هفته چه ذکری بهتر از این که در باب شنیدن و آنچه که زندگی اجتماعی ما را سامان می‌دهد از بزرگان دینی بخوانیم که هر آنچه به زیست بهتر ما و تعامل با اطرافیان کمک کند حتما سازنده و بهینه است. داشتن گوش شنوا می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های ریز و درشت مان سودمند باشد هرچند که هر حرف و هر سخنی را هم نمی‌توان در نظر گرفت از اصول اولیه مشورت گرفت نظر به مشورت دهنده است. اول باید ببینیم سخنی که می‌شنویم از چه روی و از چه باب است. امام علی ^(ع) در کتاب غررالحکم می‌فرماید: «در مشورت خود بخیل را داخل مکن که تو را از حق و میانه‌روی باز می‌دارد و از فقر می‌ترساند». عقل سلیم نیز به ما حکم می‌کند در هر چیزی حالا چه رفتار و کردار باشد چه تفریح و شادی و حتی در ورزش و فعالیت‌های اقتصادی تعادل را حفظ کنیم. هرچند این امر به معنای این نیست که محافظه کار یا ترسو باشیم چون ترس قوه‌ای است که به ما کمک می‌کند تا تصمیم‌های بهتری بگیریم و جایی پا پس بکشیم یا احتیاط کنیم که خطری ما را تهدید کند. حضرت در حدیثی دیگر از همان کتاب می‌فرمایند: «نه‌ار، در [و رأی و] اندیشه خود، ترسو را شریک مکن که اراده تو را در انجام کارها به ضعف می‌کشاند و آنچه بزرگ نیست، در نظرت بزرگ می‌نمایاند». پس گویند مهم است و شناخت او. برای درک این که به که گوش بسپاریم تا ما را به میانه‌روی و تعادل سوق دهد که از روی بخل یا ترس بازدارنده ما نباشد.

امام سجاد^(ع) در دعای چهل‌ودوم صحیفه‌سجادیه با ما از کتاب آسمانی می‌گویند

کتابی که نور است

حمیده ذاکری تصور کن که در جنگلی تاریک یا شهری خاموش گرفتار شده‌ای. نه راه‌ها را می‌شناسی و نه نشانه‌ها را می‌بینی و در به‌در راهنمای هستی که به تو بگوید کجا بروی و چگونه راه رفتن را پیدا کنی: راهنمایی که به همه خط‌وریط‌ها و نمادها و نشانه‌هایش مسلط باشی و به‌خوبی آن را بشناسی؛ مانند نقشه‌خوانی که هر چه بیشتر و بهتر نقشه را بشناسد، بهتر و سریع‌تر می‌تواند مسیرها را پیدا کند و خود را به مقصد برساند. قرآن کریم در زندگی دنیایی ما حکم همان نقشه راه را دارد؛ نقشه راهی که لازم است ما به‌خوبی آن را بشناسیم و با مفاهیم و راهنمایی‌هایش انس بگیریم تا چون نقشه‌خوانی ماهر به سرمنزل نجات برسیم. انس با این نقشه راه، شاه‌کلیدی است که ائمه اطهار^(ع) بسیار درباره آن گفته و خود نیز به آن عمل کرده‌اند و بدون شک هیچ‌کسی به اندازه آن بزرگواران با این کتاب آسمانی مأنوس نبوده است و نخواهد بود؛ آنسی که موجب شناخت کامل حقایق این اثر آسمانی شده است؛ حقایقی که ائمه اطهار^(ع) در کلام و عمل خود آن‌ها را برای ما به یادگار گذاشته‌اند. یکی از این یادگاران، دعای چهل‌ودوم صحیفه‌سجادیه است که از امام سجاد^(ع) برای ما به یادگار مانده است.

گزارش

صداقت و ایمان

ایشان در این دعا از شرایط بهره‌برداری از قرآن برای رسیدن به نجات و شفا سخن گفته‌اند؛ شرطی که نخستین آن همان طور که در فراز اول دعا آمده است، اقرار به وحی بودن این کلام آسمانی است و سپس صداقت در توجه به مفاهیم و دستورات الهی آن است. امام سجاد^(ع) در این باره می‌گویند: «ما را از کسائی قرار ده که معترفند که این کتاب از جانب توست، تا در تصدیقش شک و تردید به جنگ ما نیاید و انحراف از راه راستش گریبان‌گیر ما نشود». و در ادامه، شرایط دیگری را برای بهره‌برداری از این نسخه نجات‌بخش برمی‌شمرند: «توجه به براهین قرآن و تفکر در آن، گوش فرادادن به آیات به همراه سکوت هنگام خواندن، گوش دادن به قرآن به نیت راهیابی به صراط مستقیم».

دعایی با مفاهیم بسیار

دعای چهل‌ودوم صحیفه‌سجادیه، دعایی است که امام سجاد^(ع) در هنگام ختم قرآن، آن را می‌خواندند. ایشان در این دعا به ذکر ویژگی‌های این کتاب آسمانی پرداخته و درباره آثار عمل به راهنمایی‌های آن سخن گفته‌اند. همچنین در این دعا، امام سجاد^(ع) از رسول خدا^(ص) یاد کرده‌اند و به شرح ویژگی‌های ایشان به خصوص در حوزه تبلیغ دین پرداخته‌اند و به سنت همه ادعیه با سلام و صلوات بر رسول خدا^(ص)، از خداوند برای ایشان درجات عالی را در آخرت مسئلت کرده‌اند. امام سجاد^(ع) در این دعا پس از شرح ویژگی‌های قرآن و همچنین زحمات رسول خدا^(ص)، ائمه اطهار^(ع) را میراث‌داران و مفسران حقیقی قرآن معرفی کرده‌اند.

نوری که شفابخش است

امام سجاد^(ع) در بخش نخست این دعا پس از سپاس خداوند برای ختم قرآن، این کتاب را وحی شده بر رسول خدا^(ص) می‌خوانند و سپس با تکیه بر فرقان بودن این کتاب آسمانی، آن را نوری می‌نامند که از جانب خداوند برای هدایت مردم از ظلم و جهل نازل شده است و این چنین می‌فرمایند: «و آن را نوری ساختی که در پرتو پیروی از آن، از ظلمات گمراهی و جهالت به عرصه هدایت راه یابیم و شفایی قرار دادی برای کسی که از سر تصدیق بدان گوش فرا دهد». نوری که شفای هر فردی است که از سر صدق و تأیید به آن گوش دهد و عمل کند. ایشان در انتهای این فراز، قرآن را پرچم نجات افرادی خوانده‌اند که بنا دارند با عمل به دستورات آن گمراه نشوند و بیان کرده‌اند که این افراد، این‌گونه از مهلکه‌های دشوار نجات پیدا خواهند کرد.

روشنا

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدّت گیرد و چهره‌اش سرخ شود و موهایش بلرزد، اما بر خشم خود چیره شود.

شاه‌کلید در‌های نعمت

طیبه اشرفی| اغلب ما دوست داریم وقتی

نعمت و برکتی به دستمان می‌رسد، هم ادامه‌دار باشد. هم زیاد شود. آموزه‌های دینی روایی‌ای راهی ساده اما اث‌رگذار برای رسیدن به این خواسته، به ما آموخته‌اند.

امام علی ^(ع) می‌فرمایند: «شکرگزاری، مایه‌مصون ماندن از فتنه است».

(بحارالانوار: ۸۶/۵۳/۷۸)

مولای متقیان ^(ع) همچنین می‌فرمایند: «شکر نعمت، موجب‌ایمن‌ماندن از انتقام[خداوند] می‌شود».

(غررالحکم: ۵۶۶۶)

و از ایشان است که: «نخستین چیزی که بر شما در قبال خداوند سبحان واجب است، سپاسگزاری از نعمت‌های او و فراهم آوردن موجبات خشنودی اوست».

(غررالحکم: ۳۳۲۹)

پیامبر خدا^(ص) درباره اجر وثواب انسان شکرگزار می‌فرمایند: «سیر سپاسگزار، اجرش همانند روزه‌داری است که برای خداگرستگی می‌کشد، تندرس‌ت سپاسگزار همانند آن اجری را دارد که بیمار شکیبای، و منتعم سپاسگزار همان اجر را دارد که تنگدست قانع».

(کافی: ۱/۹۴/۲)

امام هادی ^(ع) نیز در این باره فرموده‌اند: «خوشبختی شکرگزاری برای شاکر، بیشتر از خوشبختی او به نعمتی است که موجب شکر شده است؛ زیرا نعمت، متاعی [فانی] است اما شکر، نعمت و عاقبت است».

(تحف‌العقول: ۴۸۴)

و از امام حسن عسکری ^(ع) است که می‌فرمایند: «[قدر] نعمت را شناسد مگر سپاسگزار، و شکر نعمت نگذارد مگر آن که [قدر] نعمت را شناسد».

(أعلام‌الدین: ۳۱۳)

روایات بر آثار شکرگزاری بر زندگی انسان نیز تأکید می‌کنند، آثاری شگفت‌آور که خود بهترین مشوق برای ترویج فرهنگ شکرگزاری است.

پیامبر اکرم ^(ص) می‌فرمایند: «خداوند در شکر را بر روی بنده‌ای نگشود که در فزونی [نعمت] را بر روی او ببندد».

(کافی: ۲/۹۴/۲)

امام علی ^(ع) نیز در این باره فرموده‌اند: «چون خداوند به بنده‌ای نعمتی دهد و بنده در دل، شکر آن نعمت را بگذارد، بیش از آنکه سپاسگزاری از آن راه‌زیان آورد، مستوجب افزایش آن نعمت شود».

(أمالی‌للطوسی: ۵۸۰/۱۱۹۷)

احکام

حکم خرید طلا

با هدف سرمایه‌گذاری چیست؟

نوسان قیمت طلا در سال‌های اخیر باعث شده‌است که بعضی از مردم برای حفظ ارزش پول یا سرمایه‌گذاری، به سمت خرید و نگهداری طلا به روش‌های مختلف گام بردارند. خرید طلای آب‌شده، خرید طلا به صورت آنلاین از صندوق‌های طلا و خرید فیزیکی آن. روش‌های مرسوم سرمایه‌گذاری بر روی طلاست. حالا این سؤال پیش می‌آید که احکام شرعی برای نگهداری طلا طبق نظر علما و مراجع تقلید چیست؟ اگر طلا با هدف نگهداری در خانه خریداری شود و جزو زیورآلات محسوب نشود، باید بعد از گذشت یک سال، خمس (یک‌پنجم کل دارایی) را بپردازد. این درحالی است که در دین اسلام احتکار حرام است و اگر بخواهید بیش از حد نیاز یک کالا را فقط به قصد سود مادی تهیه کنید، نوعی احتکار محسوب می‌شود.

رهبر معظم انقلاب در سال ۱۳۹۷ درباره خریدوفروش ارز و سکه و طلا در پاسخ به این سؤال که اگر از طریق قانونی ارز یا طلا بخریم یا از قبل، مقادیری ارز یا طلا داشته باشیم و با هدف حفظ ارزش سرمایه حتی در شرایط فعلی به نگهداری آن اقدام کنیم، آیا این کار اشکال شرعی دارد، فرموده‌اند: این‌گونه امور تابع مقررات مربوط است، اگر منبع قانونی نداشته باشد، فی‌نفسه اشکال ندارد.

آیت... مکارم‌شیرازی نیز گفته‌اند: معاملات طلا اگر با نیت سفته‌بازی و بدون تحویل فیزیکی انجام شود، شرعا اشکال دارد.

آیت... وحیدخراسانی نیز در این باره گفته‌اند: معاملات باید همراه با شفافیت کامل و تحویل واقعی دارایی باشد. نوسان‌گیری در صورتی که به معنای سوءاستفاده از نوسانات قیمتی و ضرر به دیگران نباشد، جایز است.